

Olli Immonen ps

Kirjallinen kysymys turvapaikanhakuprosesseihin liittyvistä huijauksista

Eduskunnan puhemiehelle

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) tuomitsi Suomen vuoden 2019 marraskuussa ihmisoi-
keussopimuksen rikkomisesta. EIT:n antama langettava päätös perustuu tiedotusvälineissäkin
laajaa huomiota saaneeseen turvapaikkahuijaukseen, jossa käytettiin muun muassa väärennettyä
kuolintodistusta. Päätös liittyy Suomesta joulukuussa 2017 käännytettyyn irakilaiseen turvapai-
kanhakijaan. EIT totesi Suomen loukanneen ihmisoi-
keussopimusta palautettuaan kyseisen turva-
paikanhakijan kuolemaan. EIT:n käsiteltäväksi asian vei kuolleeksi väitetyt henkilön tytär, joka
kertoi Suomen menettelyn ja omaisen kohtalon aiheuttaneen hänelle huomattavaa kärsimystä.
Irakilaismies, joka ei Maahanmuuttoviraston mukaan ollut oikeutettu turvapaikkaan, palasi va-
paaehtoisesti Irakiin, jossa hänen väitettiin saaneen surmansa. Langettavassa päätöksessään EIT
katsoi, että Suomi oli rikkonut menettelyssä Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikloja 2 ja 3,
jotka käsittelevät oikeutta elämään ja kidutuksen kieltoa.

Irakilaismiehen väitettiin kuolleen Irakissa joulukuussa 2019. Pian Irakin viranomaisilta tuli kui-
tenkin tieto, että kyseinen henkilö voisi yhä olla elossa. Näin ollen keskusrikospoliisi aloitti jou-
luukuussa 2019 esiselvityksen asiasta. Keskusrikospoliisi tiedotti 24.4.2020 epäilevänsä, että lan-
gettavaan päätökseen johtaneet asiakirjat ovat väärennetyjä ja että kuolleeksi väitetty mies on
yhä elossa. Poliisi saikin Irakin viranomaisilta tiedon, että kuolleeksi väitetty mies on elossa.
Miehen tytärtä epäillään törkeästä petoksesta ja törkeästä asiakirjojen väärennyksestä, ja hänet
vangittiin 24.4.2020. Epäiltynä on myös tyttären ex-aviomies.

On edelleen epäselvää, miten väärennetyt kuolintodistukset on mennyt läpi prosessin eri vaiheissa ja
eri oikeusistuimissa. Jokaisella oikeusistuimella on kuitenkin selvittämisvelvollisuus. Mikään
taho ei ole kyennyt vastaamaan, miksi todentamaton kuolintodistus on hyväksytty. Myös Maa-
hanmuuttovirasto on ihmetellyt asiaa. Maahanmuuttovirasto oli aiemmin antanut lausunnon, jos-
sa se totesi, ettei asiakirjojen aitoudesta ja alkuperästä voitu varmistua. Kyseisessä oikeustapauk-
sessa henkilön kuolema on keskeinen asia, ja kuolemaa koskevien asiakirjojen aitous olisi ollut
mahdollista selvittää virka-apupyynnöllä. Vaikka Suomen valtio oli jo Euroopan ihmisoikeustu-
omioistuimen käsittelyssä tuonut ilmi, ettei se voinut varmistaa oikeudessa todisteena esitettyjen
asiakirjojen, kuten kuolintodistuksen, aitoutta, ei EIT nähnyt tarpeelliseksi selvittää niiden ai-
toutta. EIT:n arvovallan ja laillisen oikeutuksen säilymisen kannalta on tärkeää, että se tekee pää-
tökset paikkansa pitävien tosiasioiden pohjalta. Ratkaisu oli sisällöllisesti puutteellinen eikä otta-
nut kantaa esitettyjen asiakirjojen aitouteen.

Kirjallinen kysymys KK 1024/2020 vp

Pakolaisneuvonta avusti irakilaismiehen tytärtä, joka vei asian EIT:hen. Järjestö on kiistänyt tienneensä mahdollisista vääristä tiedoista, mutta ei ole yksilöinyt, yrittikö se tässä tapauksessa tarkistaa tietojen paikkansapitävyyden.

EIT-huijauksen yhteydessä tehty väärennökset ovat paljastuneet poliisin esitutkimamateriaalin perusteella nopeasti ja huolimattomasti tehdyiksi. Väärennetyiksi epäillään neljää asiakirjaa. Ne ovat kuolleeksi väitetyn, mutta yhä elossa olevaksi todetun henkilön kuolintodistus, tapaukseen liittyvä poliisiraportti, raportti tutkinnan etenemisestä sekä kuulustelukertomus. Kaikki neljä asiakirjaa on esitutkimapöytäkirjan mukaan kirjattu samalle päivämäärälle. Kuolintodistuksen kohta 11 on puolestaan tyhjä. Kyseiseen kohtaan tulisi kirjata uhrin kuolinpäivä ja -aika. Myös asiakirjojen leimoissa on puutteita. Poliisi on kertonut epäilevänsä törkeistä petoksista ja väärennyksistä myös valekuolleeksi epäiltyä miestä itseään ja hänen vaimoaan. Mies ei ole ollut paikalla oikeudenkäynnissä, koska häntä ei ole saatu Suomeen.

Helsingin käräjäoikeus alkoi käsitellä kyseistä turvapaikkahuijausta 11.1.2021. Asianomistajina ovat Suomen valtio, Maahanmuuttovirasto ja ulkoministeriö. Syyttäjä vaatii irakilaiselle naiselle ja naisen irakilaiselle ex-aviomiehelle ehdottomia vankeusrangaistuksia törkeästä petoksesta ja törkeästä väärennyksestä. Enimmäisrangaistus on kummassakin rikosnimikkeessä neljä vuotta vankeutta. Lisäksi naista syytetään perättömästä lausumasta viranomaismenettelyssä. Syyttäjän mukaan nainen on valehdellut isäänsä Irakissa kohdistuneesta vainosta turvapaikkakuulustelussa. Motiivina naisella oli oleskeluluvan saaminen itselleen ja lapsilleen. Toisaalta hän vaati Suomen valtiolta myös vahingonkorvauksia. Syyttäjän mukaan mies ja nainen käyttivät asiakirjoja hallinto-oikeuden ja EIT:n huijaamiseen uskottelemalla, että naisen Irakiin käännytetty isä ammuttiin kadulle Bagdadissa.

Suomi ilmoitti EIT:lle keskusrikospoliisin rikosepäilyistä ja kertoi, ettei valtio aio maksaa kuolleeksi väitetyn henkilön tyttärelle korvauksia määräajassa. EIT määräsi valtion korvaamaan hänelle 20 000 euroa vahingonkorvauksia ja 4 500 euroa oikeudenkäyntikuluja elokuun 2020 puoliväliin mennessä. Tätä määräaika ei noudatettu esitutkinnan ollessa kesken. Korvaussummaan juoksee kuitenkin edelleen viivästyskorko. EIT voi muuttaa tekemiään päätöksiä jälkikäteen, jos ratkaisun antamisen jälkeen tulee ilmi uusia merkittäviä tietoja tapauksesta. Suomen on pyydetävä ihmisoikeustuomioistuinta tarkistamaan tuomiotaan uusien tietojen perusteella.

EIT:n virheellisiin tietoihin perustunut langettava päätös herätti Suomessa kiivasta julkista keskustelua. Sisäministeri Maria Ohisalon (vihr) mielestä kyseinen "kuolemaan toimittaminen" oli "häpeätahra" koko maalle. Hallitus käytti tapausta häikäilemättä hyväksi pyrkiessään estämään turvapaikanhakijoiden palautukset. EIT:n päätöksen seurauksena sisäministeri Ohisalo muun muassa keskeytti kaikki palautukset Irakiin ja määräsi Maahanmuuttoviraston käymään uudelleen läpi jo kielteiseksi todettuja päätöksiä. Maahanmuuttovirasto tarkasti ainakin yli 300 tekemäänsä lainvoimaista turvapaikkapäätöstä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antaman langettavan päätöksen takia. Turvapaikkayksikön henkilöstölle järjestettiin myös heti päätöksen jälkeen lisäkoulutusta ja -ohjeistusta tulevaisuuden uhan arvioinnista. Kyseisellä turvapaikkahuijauksella oli myös negatiivinen vaikutus Suomen maineeseen oikeusvaltiona.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 1024/2020 vp

Miten hallitus aikoo varmistaa sen, etteivät turvapaikanhakuprosessiin liittyvät huijaukset jatkossa vaikuta Suomen harjoittamaan maahanmuuttopolitiikkaan, kuten turvapaikanhakijoiden palautuksiin,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että turvapaikanhakuhuijaukset tunnistetaan jatkossa paremmin ja

kuinka yleisiä erilaiset huijaukset ovat turvapaikanhakuprosesseissa, ja onko kyse laajasta ilmiöstä?

Helsingissä 20.1.2021

Olli Immonen ps